

Ahogy azt az 53. ülészak közzétételének szerkesztői megjegyzésében ígértük, folytatjuk az IFLA konferenciák ismertetését. Most az 54. konferencia összefoglalóját tesszük közzé, és ebben az évben sort kerítünk az 55. párizsi konferencia ismertetésére is, hogy ezután rátérhessünk a szokásos évi beszámolókra. (A szerk.)

Együttélés - könyvtárak, emberek, információ

Beszámoló az IFLA 54. általános konferenciájáról

Pappné Farkas Klára

Az IFLA 54. általános konferenciáját Ausztráliában tartották meg az európaiak partraszállásának 200. évfordulója alkalmából rendezett ünneppsorozat részeként. Első ízben esett a választás a távoli földrészre az IFLA-konferenciák történetében.¹ Az 1988. évi közgyűlésre augusztus 30. és szeptember 3. között került sor Sydney-ben az Ausztrál Könyvtári Egyesület kétévenként összehívott konferenciájának közvetlen folytatásaként. Nagy érdeklődés övezte, amit az is bizonyít, hogy a távolság ellenére 59 országból több mint 1500-an vettek részt a rendezvényen. Magyarországot *Szántó Péter* képviselte, jelen volt még *Jacsó Péter*, valamint az UNESCO kiküldötteként *Szilvassy Zoltánné*.² Az 1988. évi közgyűlésen az

Együttélés - könyvtárak, emberek, információ témakörben 65 különböző ülést, megbeszélést szerveztek³, több mint 100 előadás hangzott el.⁴

Megnyitó ülés

A megnyitó ülést Sydney jelképében, az Operaházban tartották meg. Elsőként *Alan Bundy*, az Ausztrál Könyvtári Egyesület elnöke üdvözölte a konferencia résztvevőit. Beszédében méltatta az esemény jelentőségét, és megköszönte mindazok munkáját, akik a konferencia előkészítésében részt vettek és sikeres megrendezéséért fáradoztak.

Az 1988. évi konferenciát *Sir Ninian Stephen*, Ausztrália főkormányzója nyitotta meg. Beszédében hangsúlyozta, hogy egy nép szabadsága lemérhető az ország-

ban levő könyvtárakon, a polcokon sorakozó könyveken. Véleménye szerint 40-45 éve következett be az a jelentős fordulat a könyvtárügyben, amikortól - a laikusok számára is oly fontos - olvasócentrikus könyvtári szemlélet kialakulásáról beszélhetünk.

Hans-Peter Geh, az IFLA elnöke üdvözlő beszédében rámutatott arra, hogy az Ausztráliában élő különböző népcsoportok, őslakók és bevándorlók közötti kulturális eltérések kiegyenlítésében igen fontos szerepet játszanak a könyvtárak. Az utóbbi évtizedekben rohamosan elterjedt új médiák ellenére továbbra is a könyvé a döntő szerep a kultúra átörökítésében, ezért az analfabetizmus felszámolása, az olvasási szokások kialakítása nagy jelentőségű a nemzet harmonikus fejlődése szempontjából. Az elnök kitért arra, hogy az analfabetizmus elleni küzdelemben vállalt feladata mellett az IFLA egyéb területeken is magáénak vallja az "együttélés" eszméjét, utalt például arra, hogy a leningrádi Tudományos Akadémia Könyvtárában történt tűz után igyekeztek minden szakmai segítséget megadni a károk felszámolásához, a legfontosabb művek pótlásának megszervezéséhez. Végül szólt még az alexandriai könyvtár újjáélesztésének szimbolikus jelentőségéről.

Az ünnepélyes megnyitó végén *Thomas Keller* az UNESCO, *Hans Booms* az ICA és *Peter Judge* a FID képviselőjében köszöntötte a konferencia résztvevőit.

Plenáris ülés

A megnyitót követő plenáris ülésen *Warren Horton*, a canberrai Nemzeti Könyvtár főigazgatója tartott előadást az együttélés nemzeti és nemzetközi vonatkozásairól Ausztráliában. Véleménye szerint minden nemzet számára a kultúra hordozója a könyv, ezért javasolta, hogy nyilvánítsák az 1990-es évet az "olvasó évének" hasonlóan az igen eredményes 1987. évi amerikai programhoz. Felvázolta egy ausztrál könyvközpont megszervezésének tervét. Sajnálattal jelentette be, hogy kétéves erőfeszítéseik a nemzeti információs politika kidolgozására nem jártak sikerrel, csak a gyűjtőköri együttműködés területén hoztak eredményeket. Előadása befejező részében Horton ismertette a harmadik világ megsegítésére irányuló tevékenységüket, és kérte az IFLA vezetését és tagságát, hogy a jövőben fordítsanak nagyobb gondot a térség országainak bekapcsolására a nemzetközi könyvtárügy vérkeringésébe.

Szekcióülések

Nemzeti könyvtárak

A canberrai Nemzeti Könyvtárban tartották meg a Nemzeti Könyvtárak Igazgatóinak Konferenciáját, melyen 29 ország nemzeti könyvtárának vezetője és az UNESCO képviselője vett részt. *Hope Clement* (Kanada), mint a Nemzetközi MARC Hálózat Tanácsadó Bizottságának elnöke, ismertette az előző évi munkáju-

kat, javasolta, hogy tagjaik sorába vegyék fel Kenya küldöttét is, majd bejelentette, hogy felülvizsgálják a bibliográfiai adatok szolgáltatásának időbeli és térbeli problémáit.

A korábbi évek gyakorlatához híven beszámoltak az egyes IFLA magprogramokról: UDT (Universal dataflow and telecommunications), UAP (Universal availability of publications), UBCIM (Universal bibliographic control international MARC), PAC (Preservation and conservation). Az ALP (Advancement of librarianship in the third world) magprogram elindítását és célkitűzéseit részletesen ismertették a hallgatósággal. Az ötödik magprogramot azért hozták létre, hogy a harmadik világ könyvtárügyének javát szolgáló szervezési és anyagi intézkedéseket biztos alapokra helyezték.⁵

A nemzeti könyvtári szekció munkája fontos hírrel kezdődött. *Maurice B. Line* bejelentette, hogy megállapodás jött létre a British Library és a Gower Kiadó között egy új folyóirat, az *Alexandria* megjelenítésére azzal a céllal, hogy a nemzeti könyvtárakat érintő kérdésekkel foglalkozzon, és minden számban helyet adjon egy-egy nemzeti könyvtár bemutatásának.⁶

A szekcióülésen *Maurice B. Line* (Nagy-Britannia) és *Peter Scott* (Új-Zéland) a nemzeti könyvtárak kereskedelmi és jövedelemteremtő tevékenységét elemezte előadásában. Mivel a nemzeti könyvtárak költségvetése egyre kevésbé fedezi a szükséges kiadásokat, egyre nagyobb szerep jut a gazdaságosság vizsgálatának. Az új helyzet számos problémát rejt az egyes könyvtárakban: a pénzügyi nehézségek elbocsátásokhoz, illetve a személyzet bérének csökkenéséhez vezethetnek, aláaknázzák az alapszolgáltatásokat, és kedvezőtlenül befolyásolják az egyes országok könyvtári és információs rendszerét. E hátrányok mellett azonban nem szabad elhanyagolni a várható - kényszer szülte - pozitívumokat sem, például a térítéses szolgáltatások bevezetését piacutatásnak kell megelőznie, ami a használók valós igényeinek jobb megismerését teszi lehetővé, az ilyen alapon létrehozott szolgáltatások pedig hatékonyabbak lesznek.⁷ (Scott e témában véleményét részletesebben jelen számunkban megjelent írásában fejti ki. - A szerk.)

Bendik Rugaas (Norvégia) a nemzeti könyvtárak állománygyarapítási politikájával és a köteleespéldányok helyzetével foglalkozott előadásában. Az utóbbi időben jelentősen megnövekedett a nem hagyományos dokumentumok mennyisége, és ezzel veszélybe került a nemzeti könyvtári alapelv, mely szerint "mindent és mindörökre" kell gyűjtenie, feldolgoznia, tárolnia és hozzáférhetővé tennie ezen intézményeknek. Éppen ezért az információtárolás újabb és újabb módjait kell kifejleszteni és a könyvtári gyakorlatba bevezetni.

Két előadás hangzott el a harmadik világban működő nemzeti könyvtárakról (Irán és Pápua Új-Guinea).

A nemzeti könyvtári szekció második ülését közösen tartották meg az audiovizuális anyagok kerekasztalával a nemzeti könyvtárak és az audiovizuális dokumentumok témában. Mielőbbi intézkedéseket sürgettek, ugyanis ellenkező esetben értékes filmek, hangfelvételek, szoftverek mennek veszendőbe. Három ország (Ausztrália, Svédország és Franciaország) képviselői ismertették az országukban választott megoldásokat, a nemzeti megőrzési programok keretében szerzett saját tapasztala-

taikat (a nem hagyományos dokumentumokra vonatkozó kötelempéldány rendeleteket, nemzeti hang- és filmarchívumok tevékenységét).

Közművelődési könyvtárak

A szekció ülésén három előadás hangzott el. *Nick Moore* (Nagy-Britannia) nem tudott személyesen megjelenni Sydneyben a konferencián, de írásos előadása a közművelődési könyvtárak teljesítményének méréséről nagy sikert aratott.

A másik két előadás az analfabetizmus kérdéseivel, felszámolásának lehetőségeivel foglalkozott.

A szekció szakmai kirándulást hirdetett két vidéki városi könyvtárba. A nagyszerűen megszervezett program egyetlen hibája az volt, hogy egybeesett a *Nyílt Fórummal*, így a szekció tagjainak választaniuk kellett a két rendezvény között.

Tudományos és műszaki könyvtárak

Az előadások e szekció keretében egy téma: a gépi könyvtári rendszerek lehetőségei és határai köré csoportosultak. *Rowland C. Brown* (Egyesült Államok) az európai és az észak-amerikai, *Christian Lupovici* (Franciaország) és a fejlődő országok, *Dieter Schmidmeier* (Német Demokratikus Köztársaság) és *Ivi V. Eemma* (Szovjetunió) a szocialista országok tapasztalatait ismertette. Külön figyelemre méltó *Ivi V. Eemma* előadása, amelyben a szerző a peresztrojka megnyilvánulását vizsgálta a tudományos és műszaki könyvtárakban. E könyvtárak feladatait a következőképpen határozta meg:

- koordinációs központként kell működniük közvetítve a tudományos és a műszaki könyvtárak, valamint az információs intézmények és a szakemberek között;
- bibliográfiai segítséget kell nyújtaniuk mindazon könyvtáraknak, amelyek nem tagjai a rendszernek, hálózatnak;
- biztosítaniuk kell a munkások általános és szakmai önképzésének feltételeit.

Információs technológia

A szekció keretében három előadást tartottak az OSI-szabványok jelentőségéről. *Neil McLean* (Nagy-Britannia) ismertette a számítógépek illetve az intézmények közötti kommunikációt lehetővé tevő szabványos megoldást. Az OSI alkalmazása révén megvalósul a könyvtárak közötti hatékony információcsere továbbá nagyobb szerepet kaphat a gyűjtőköri és egyéb munkamegosztás.

Rona Wade (Ausztrália) szerint hazájában nem kapott megfelelő hangsúlyt az OSI, bár az ország adottságaiból fakadóan erre különösen nagy szükség lenne,

ugyanis Ausztráliában a könyvtárgépesítés magas fokot ért el, és a kompatibilitás megvalósítása révén sokkal nagyobb eredménnyel működhetnek.

S. Michael Malinconico (Egyesült Államok) előadásában hangsúlyozta, hogy az OSI alkalmazása rendkívül fontos nemcsak a könyvtárak számára, hanem a programok előállítóinak is az információk hatékony hasznosítása szempontjából.

Állománygyarapítás és kiadványcsere

Joachim-Felix Leonhard (Német Szövetségi Köztársaság) a decentralizált nemzeti állománygyarapítási politikáról tartott előadást. Ismertette néhány európai ország állománygyarapítási gyakorlatát, a gyűjtőköri együttműködés módozatait, majd bemutatta hazája decentralizált rendszerét.

Ulrich Montag (Német Szövetségi Köztársaság) a kiadók által alkalmazott differenciált könyvárak által teremtett áldatlan helyzetről értekezett, melynek révén a könyvkiadók a könyvtáraknak magasabb áron szállított könyvekből kívánnak többlet profitra szert tenni. Az előadó felhívta a könyvtárakat, hogy kezdjenek mielőbbi tárgyalásokat a kiadókkal és a kiadói egyesületekkel annak érdekében, hogy nyílt konfrontáció nélkül oldhassák meg ezt a helyzetet.

Prue Watters (Ausztrália) az ACPAD programot ismertette. Az 1982-ben elindított akció a délkelet-ázsiai országok megsegítését célozza. Az erre a célra beszerzett könyveket és folyóiratokat 50 intézmény között osztják szét, évente mintegy 75 000 dokumentumot. A program rendkívül sikeresnek tekinthető, ugyanis sok adományozót sikerült bevonni, valamennyi résztvevő könyvtár elismerően nyilatkozik a programról, és egyre többen kívánnak csatlakozni az ACPAD-mozgalomhoz.

Oktatás és képzés

A konferenciára a szekció az emberi kapcsolatok a könyvtárosképzésben témát választotta. A probléma három aspektusának megjelenését vizsgálták a könyvtárosképzés tantervében.

Patricia Willard (Ausztrália) előadásában a használókkal való kontaktus kialakításának és fenntartásának fontosságát elemezte. Ismertette az egyetemükön folyó képzés tapasztalatait e téren.

Robert D. Stueart (Egyesült Államok) a személyzetten belüli kapcsolatok oktatásával foglalkozott. Előadásában hat szempont-párt állított fel. Ezek:

- formális szervezeti forma - informális csoport-kapcsolatok
- egyéni szükségletek - intézményi magatartás
- szakmai személyzet - kiegészítő személyzet státusa
- közművelődési szolgáltatások - technikai jellegű szolgáltatások
- személyzet - vezetés
- technokrata könyvtár - hagyományos könyvtár

Paul Rolland-Thomas (Franciaország) a hatóságokkal való kapcsolattartás formáinak a tanítási módszereit ismertette az egyetemi könyvtáros-, levéltáros- és informatikusképzésben.

Záróülés

Az IFLA konferencia programjait *Joseph Price*, a Szakmai Testület elnöke értékelte ki. Különösen a konferencia megújítása céljából Sydneyben bevezetett három új forma elemzését kell figyelemre méltatni:

- A "benevezett előadások szekciója" (contributed papers section), amelyre az előzetesen beküldött olyan előadások közül választott ki ötöt a Szakmai Testület, amelyek témája egyik szekció munkájához sem kapcsolódott szorosan. Az elképzelések szerint nagy számú hallgatóságot vártak a benevezett előadások ülésére. *Price* sikeresnek ítélte a programot, bár - véleménye szerint - néhány vonatkozásban még finomításra szorul a forma, például a "túlméretezett" előadóteremben nem alakulhatott ki a kívánatos kontaktus az előadó és a hallgatóság között. Számunkra különösen fontos, hogy az egyetlen magyar vonatkozású előadás éppen e szekció keretében hangzott el. *Jacsó Péter* tartotta *Számítógépek és számítógéppel olvasható anyagok a könyvtárakban* címmel. Mivel ezek elterjedése jelentős mértékben megváltoztatta a könyvtári munkafolyamatokat, a szolgáltatások jellegét valamint az olvasói igényeket, egyre nagyobb szükség van a könyvtárosok továbbképzésére e területen. Az előadó budapesti és New-York-i tapasztalatai alapján ismertetett egy képzési modellt e témakörben.
- A következő újítást "*műhelymunkának*" (workshop) nevezhetnénk. A rendezőség olyan fórumokat akart létrehozni, ahol egy adott könyvtártípusban dolgozók vagy azonos feladatokat ellátó könyvtárosok csoportjai vehettek részt az előadásokkal egybekötött szemináriumokon előzetes jelentkezés és külön (magas) nevezési díj ellenében. Bár az újszerű forma bizonyos területeken hasznosnak bizonyult, a szervezetlenség vagy olykor a túlszervezettség miatt nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ugyanis valamennyi "workshop" ugyanabban az időben volt a város különböző pontjain elszórtan, így ki-ki csak egyen tudott részt venni, többre "belekóstolni" nem volt lehetősége, sőt a többi dokumentumaihoz (előadások szövege, tesztek, felmérések, stb.) sem juthatott hozzá.
- A harmadik kísérlet a természettudományi konferenciákon már jól bevált "*poszter ülés*" (Poster session) volt, azaz hatalmas táblákon ábrák, diagramok, rajzok bemutatása a szerző rövid, tömör magyarázatával. A tapasztalatok szerint világosan ki kell dolgozni az IFLA-konferenciák számára e forma koncepcióját, pontosabban körül kell határolni szerepét, a helyét pedig gondosabban kell kijelölni. A javaslatok értelmében a kiállításokhoz kapcsolva kell majd a poszter bemutatókat megrendezni.⁸

Az 1988. évi konferenciát Hans-Peter Geh, az IFLA elnöke zárta be, megköszönve a rendezők és a résztvevők munkáját.

Hivatkozások

1. IFLA's first fifty years. Achievements and challenge in international librarianship. Ed. Willem R. H. Koops. Joachim Wieder. München, Saur, 1977. 154. p.
2. IFLA Annual, 1988. Proceedings of the 54th Council and General Conference, Sydney, 1988. Annual reports. Ed. Willem R. H. Koops, Carol Henry. München, Saur, 1989. 213. p.
3. Report from the 54th General Conference of The International Federation of Library Associations and Institutions, Sydney, Australia. = Library of Congress Information Bulletin, 48.évf. 1989. 5.sz. 39.p.
4. Az IFLA 1988. évi konferenciájának előadásai megtalálhatóak az OSZK-KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárban, az IFLA-kiadványok magyarországi letéti könyvtárában.
5. Hans-Peter GEH: Az IFLA-ról. = Könyvtáros, 38.évf. 1988. 11.sz. 649.p.
6. Alexandria. The journal of national and international library and information issues. (Első száma megjelent 1989. májusában - megtalálható a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban - raktári jelzete: P 2453.)
7. Tömörítvényét lásd a Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom, 21.évf. 1989. 4.sz. 65.p. A 89/0783. tételszámon.
8. From the IFLA Secretariat. Sydney, 1988. = IFLA Journal. 14.évf. 1988. 4.sz. 368.p.

"JÓVÁTÉTELBE" HURCOLTÁK EL 1946-ban a drezdai Landesbibliothek értékes régi állományának tekintélyes részét, mintegy 200 000 kötetet, amelyet a könyvtár beladázva telepített ki a bombázások elől környékbeli kastélyokba, iskolákba. Az 1957 évi szovjet-NDK egyezmény alapján az oroszok visszaadták az anyagnak egy töredékét. Több, a Lenin Könyvtárban olvasgató német kutató tapasztalatai arra vallottak, hogy az egész anyagot beosztották, gondosan katalogizálva, a könyvtár állományába. Hivatalosan azonban ezt a Lenin Könyvtár nem volt hajlandó bevallani, az NDK illetékes hatóságai pedig még arra sem voltak hajlandók, hogy rákérdezzenek; sőt orrára is koppintottak okvetetlenkedése miatt a drezdai könyvtárigazgatónak. Az igazgató most, 23 évi eredménytelen próbálkozás után úgy véli, hogy a siker reményében igényelheti vissza a német kulturális örökségnek ezt a becses részét. (DBI Pressespiegel, 1990. máj.)